

**Промова Дуайта Ейзенхауера, 34-го Президента США,
на відкритті пам'ятника Тарасові Шевченку у Вашингтоні**

Субота, 27 червня 1964 р.

Насамперед дозвольте мені подякувати вам за великодушний прийом. Дня 13 вересня 1960 року, коли я своїм підписом перетворив у закон ухвалу, яка уповноважувала будову цього пам'ятника, я вірив, що ви влаштуєте урочистість відкриття, яка відповідала б величі Тараса Шевченка.

Цей день настав, і вас прийшли тисячі з усіх частин Сполучених Штатів; ви прийшли з Канади, з Латинської Америки і Європи та навіть з далекої Австралії, щоб ушанувати пам'ять поета, який так переконливо висловив невмирущу рішучість людини боротись за волю та її невгасиму віру в кінцеву перемогу. Цей порив прихильників волі, щоб віддати шану українському героєві, далеко переходить мої сподівання. Але його значення не перевищує моєї надії.

Моєю бо надією є те, що ваш величний похід від Монумента Вашингтонові до стін пам'ятника Тарасу Шевченку запалить тут новий світовий рух у серцях, умах, словах і справах людей; безперервний рух, в ім'я незалежності та волі всіх народів та всіх поневолених націй в усьому світі. У мої юнацькі роки з певністю твердили, що впродовж життя моєї генерації принципи нашого вільного суспільства стануть відомі всім народам по всіх усюдах та що вони будуть універсально прийняті в світі. Ця мрія розвіялася.

Упродовж кількох минулих десятиліть можновладці, які здобули контроль над великими обширами нашої планети, зневажили і заперечили засади волі й людської гідності. Революційні доктрини нашого вільного суспільства ще далекі від універсального застосування на землі. Навпаки, ми бачили проти наступу фашизму і комунізму, придушення особистих прав, запереченням національної незалежності і навіть знищення свободи запитів і дискусії.

Тиранія і гніт сьогодні не різняться від тиранії і гніту за часів Тараса Шевченка. Сьогодні, як і тоді, тиранія означає зосередження всієї влади в руках елітарної групи, урядового бюро, однієї людини. Це значить, що кінцеві рішення, які стосуються кожного аспекту життя, залежать не від самого народу, а від тиранів. Шевченко зазнав того роду урядових узурпацій, рішень, та він уважав, що він повинен терпіти сам за себе.

Але він звитяжець волі не тільки для себе самого. Коли він говорив про українську незалежність від російського колоніального правління, він ставив під загрозу свою власну волю. Коли ж він приєднався до Братства, ціллю якого було встановлення республіканської форми влади в країнах Східної Європи, його ув'язнено – навіть відібрано йому право вживати олівця й папір, щоб записувати свої думи про волю.

Сьогодні такий самий зразок життя існує в Радянському Союзі та в усіх поневолених країнах. Де тільки при владі є комунізм, там існує накинений контроль думки, вислову і фактично кожної фази людського існування, яку держава забажає опанувати. Наріжним каменем кожного вільного суспільства є обмежена влада, яка виконує тільки ті завдання, що їх народ потребує і яких він сам за себе взагалі не може виконати, або не може виконати так, як це належить.

Наша власна країна була створена як суспільство вільне, у щирому переконанні, що де люди вільні, де вони мають право думати, молитись і діяти за своєю волею, – аби тільки не топтати таких самих прав інших людей – там буде швидкий людський поступ.

Ми також віримо, що коли така воля буде гарантована універсально, тоді буде мир між усіма націями. Хоча світ сьогодні поділений між тиранією й волею, ми маємо надію і віримо, що так не залишиться назавжди. Між усіма, що заселяють земну кулю, у кожній поневоленій країні – навіть у самій Росії – тільки горстка творить лиху конспірацію, опановуючи своїх співгромадян силою або ошуканством. Тому що людина інстинктивно бунтує проти уніформованості, вона прагне до волі, до добробуту й до миру.

Тим часом, воля кількох осіб заперечує волю мільйонів і воля приголомшена таким станом речей. Але не забуваймо вікової правди, що «це також минеться». У країнах Східної й Центральної Європи, серед неросійських націй СРСР і в самій Росії – де поезії Шевченка добре відомі – є мільйони поодиноких людських істот, які серйозно бажають права на самовизначення й самоуправління. Його постать, що стоїть тут, у серці столиці країни, близько амбасад, де її можуть бачити представники майже всіх країн світу, є світлим символом його волелюбності. Вона промовляє до мільйонів гноблених. Вона дає їм постійну заохоту боротись без упину проти комуністичної тиранії, аж доки одного дня буде досягнена кінцева перемога, що напевно станеться.

Більшість з вас тут сьогодні є українського походження або роду. Усі ми – якщо вернемося на одну, дві чи десять генерацій назад – знайдемо своє родинне коріння в якійсь іншій нації, на якомусь іншому континенті. Але сьогодні ми всі стоїмо разом як американці, з'єднані нашою спільною відданістю системі самоуправління, системі, яка уможлиблює нам бути іншими, але взаємозалежними; різними, але нероздільними.

Щоб змогти з успіхом принести світові мир з волею і справедливістю, ми мусимо збільшити наші спільні зусилля, щоб люди по всьому світі краще усвідомлювали, що тільки у волі можна знайти правильний шлях до людського поступу, щастя й самовиявлення. Шевченко жив цією правдою і її навчав. Відкриваючи цей пам'ятник Великому Українському Поетові ХІХ століття, ми заохочуємо сьогоднішніх поетів в Україні, у Східній Європі і в усьому світі включати в їхні поезії прагнення людства до волі, до самовияву, до національної незалежності та до волі для всіх людей.

Якщо б Шевченко жив сьогодні, він був би у першому ряду цього великого змагання.

А тепер я пригадаю слова одного з найбільших синів Америки, Абрагама Лінкольна. Промовляючи тут якраз сто років тому, він сказав: «Це не тільки для сьогодні, але й на всі грядущі часи ми повинні для дітей наших увічнити це величне і вільне правління, яким ми втішались усе наше життя». І в цей час так само – це не тільки на сьогодні, але й на всі грядущі часи ми зараз даруємо світові цю постать Тараса Шевченка, Кобзаря України та Борця за Волю, щоб увічнити віру людини в кінцеву перемогу волі. Безупинною нашою працею та за Божою допомогою одного дня настане нова доба, доба вселюдського миру з волею і справедливістю для всіх.